

ДИРЕКТОР ЗАВОДА ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА, ПРОФЕСОР ДР БРАНИСЛАВ РАНЂЕЛОВИЋ

Важни кораци за образовање у Србији

Последњих година покренута је комплетна ревизија свих стандарда постигнућа ученика за крај првог, другог и трећег циклуса и очекује се да они брзо буду усвојени. То је увод у креирање нових програма, као и сасвим другачијег – новог приступа у настави – који треба да води ка функционалнијем знању ученика

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (ЗВКОВ) Републике Србије, на основу својих овлашћења прописаних Законом о основном и средњем образовању и васпитању (ЗОСОВ), делује у нашем образовном систему кроз четири области рада, што се спроводи кроз његова четири центра – Центар за осигурање квалитета, Центар за испите, Центар за међународна истраживања и Центар за образовну технологију. Последњих година ЗВКОВ има све већи обим делатности и одговорности и његов значај у нашем образовном систему све је већи. О томе, као и о новитетима у раду ове институције разговарали смо с директором Завода, професором др Браниславом Ранђеловићем.

Шта је актуелно, на чему се ради у Центру за осигурање квалитета?

– Центар за осигурање квалитета има велики значај због свог рада у домену креирања и усвајања стандарда постигнућа ученика, као и у домену креирања и примене стандарда квалитета рада установа. Последњих година покренута је комплетна ревизија свих стандарда постигнућа ученика за крај првог, другог и трећег циклуса и очекује се да они брзо буду усвојени и објављени од стране Министарства просвете.

Ово ће бити веома важан корак за будућност образовања у Србији, јер је то увод у креирање нових програма, као и сасвим другачијег – новог приступа у настави – који треба да води ка функционалнијем знању ученика. У следећој инстанци, ако све буде било овако спроведено и уведено у наш образовни систем, реално је очекивати да наши ђаци буду бољи и да показују боље резултате на мерењима с вршњацима из других образовних система.

Стандарди квалитета рада установа из 2018. године још увек су важећи (с изменама из 2023. године) и они су основа за екстерно вредновање наших образовних установа и за рад комплетне школске инспекције у Републици Србији.

Поред редовних послова, има ли и неких новина?

– Наравно. Након првих резултата с међународне студије PIRLS 2021, Центар за осигурање квалитета покренуо је посебан програм усавршавања и оспособљавања наших учитеља за бољи рад с децом у домену читалачке писмености. Припремљена је и акредитована специјализована обука, отворен је нови пројекат и тренутно се спроводи у великом броју школа у Србији. Тиме ЗВКОВ покушава да доприне се коришћењу налаза с међународних истраживања, али и да пружи нашим учитељима могућност да остваре додатни квалитет у настави.

Да ли има новина у вези с малом матуrom? Да ли ће мо коначно имати прилике да видимо и државну матуру и да ли се у Центру за испите припрема још неки национални испити?

– Мала матура се током 16 година већ усталила као значајан корак у образовном процесу младих нараштаја. Уведене су и измене 2023. године, након којих ђаци треба да полажу математику, матерњи језик и један од пет других понуђених предмета. И поред свих мука које су пратиле њену реализацију, мала матура је сада један добро устројен и сигуран испит, који наш образовни систем без већих проблема спроводи из године у годину. Нажалост, и поред многих настојања у претходном периоду, мала матура је до сада остала наш једини екстерни национални испит који се спроводи на целој генерацији ученика, с истим задацима и истим питањима, у истом тренутку и под једнаким условима. Мала матура је једини сигуран и прави контролни механизам којим се обезбеђује очување и побољшање квалитета рада основних школа.

А шта је с великом, државном матуrom?

– Државна матура нам је тако близу, а тако далеко. Ми смо, практично, на прагу реализације. Знамо добро шта смо грешили у претходном периоду. Знамо које су нам погрешне премице у планираном концепту и шта треба да променимо пре следећег корака. Знамо шта од раније планираног није могуће извести, а шта јесте. Знамо и шта ће од целог тог поступка бити коришћено приликом уписа на факултете. Што је најважније, сасвим смо свесни неопходности једног таквог испита, таквог екстерног мерења знања ученика на целој популацији 19-годишњака, у тренутку завршетка трећег циклуса образовања.

Неупитан је будући утицај примене државне матуре на побољшање квалитета рада наших средњих школа. И нису више ни факултети проблем, нити постоје велики отпори, осим на

неколико најтраженијих факултета. Сви остали ће радо прихватити резултате будуће матуре, из простог разлога – јер ће сви факултети и високе школе настојати да упишу довољан број студената.

Међутим, када говоримо о државној матури, непремости-ви проблем су – средства за њену реализацију. Државна матура је скуп посао, који би сваке године државу и систем коштао нешто више од 300.000 евра, што је велики новац који сада немамо. Та чињеница је била позната и на почетку увођења државне матуре. Али, с обзиром на то да ће позитивни ефекти по систем бити велики, овај новац вреди сваке године улагати, зарад квалитетнијег образовања, више знања и боље будућности наших младих генерација.

Већ дуже су актуелна и међународна истраживања и учешће нашег образовног система у великом броју међународних студија. Да ли имамо обавезу учешћа и каква је најкритичнија корист од података добијених кроз ова шесторица?

– Након скоро две деценије учешћа у PISA и TIMSS студијама, а које су, нажалост, остале без видних резултата или осетног повратног ефекта по образовни систем и квалитет образовања у Србији, наш систем је у овом циклусу веома храбро закорачио у сва битна међународна истраживања. Средства су обезбеђена великим делом из буџета Републике Србије, али у одређеном обиму и из европских фондова. Завод за вредновање квалитета, тачније наш Центар за међународна истраживања, почео је да води бригу о учешћу наших школа и ученика у овим студијама, почевши од 2019. Од тада смо реализовали учешће у PIRLS 2021, PISA 2022, ICCS 2022, ICILS 2023 и TIMSS 2023 истраживањима постигнућа ученика, као и TALIS 2024 истраживање оријентисано на наставнике. То значи да су наши ученици имали прилике да се окушају у упоређивању свог знања, на различитим нивоима, различитим узрастима и из различитих области. Наравно, наш образовни систем није учествовао само како би се такмичио за што више место на ранг-листама након студија, него и како бисмо открили евентуалне недостатке, пропусте у нашем систему, који се најбоље детектују поређењем у међународним оквирима. Стога су нам сви налази веома драгоцени, свеједно да ли су наша деца пласирана по знању изнад просека (што нам се дешава редовно код PIRLS и TIMSS студија) или испод просека (као код PISA и ICCS).

Како користимо резултате ових студија и како системски враћамо информације?

– Након резултата с PISA 2018 и детектовања да имамо проблем са застарелим и недовољно добрим стандардима,

ДИГИТАЛНА ТРАНЗИЦИЈА

Центар за образовну технологију је одиграо значајну улогу током пандемије, јер је водио – а и данас води – бригу о онлајн доступности свих снимљених часова. Како још овај гео Завод доприноси његовом функционисању?

– Овај центар, иако малобројан и са симболичним бројем запослених, произвео је мноштво корисне литературе која је потребна наставницима, учитељима, деци – али и родитељима. Ови материјали треба да помогну у олакшавању дигиталне транзиције и уласку школа у ново образовно доба. Особље Центра изнедрило је многе публикације, препоруке, као и документа у вези с дигиталном компетенцијом наставника у најширем смислу, као и с дигиталном зрелости школа. Обим послова Центра за образовну технологију из дана у дан расте, јер је дигитализација један од главних приоритета Министарства просвете.

образовање у Србији је од 2020. године кренуло у већ помену измену стандарда. Ако до тога заиста дође, то ће значити да правимо искорак у правом смеру, што ће у даљој инстанци дати боље резултате у будућности. Након првих резултата PIRLS 2021, када смо приметили да наши десетогодишњаци недовољно функционално читају, затим да најчешће не разумеју чињенице из прочитаног текста, а напоследку и да у нашим уџбеницима мањка одговарајућих текстова и задатака, стручни тимови ЗВКОВ-а припремили су и понудили нашим учитељима и ђацима две збирке питања и задатака, које су апсолутно различите од свега што се до сада налазило на нашем тржишту уџбеника. Реч је о збирци текстова, питања и задатака „Читалачка писменост” (Е. Каралић, Т. Трбојевић, Д. Ђукић) и збирци задатака „Математичка и научна писменост” (Б. Ранђеловић, С. Зрнић, Б. Марковић), које су заједно издали Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Просветни преглед, а уз подршку и велику помоћ „Политикиног забавника”, који је несебично понудио своје квалитетне и занимљиве текстове. Ове збирке, које се од пре неколико дана могу наћи у продаји у књижарима Просветног прегледа, Завода за уџбенике и Службеног гласника, не спадају у обавезну уџбеничку литературу – али очекујемо да брзо освоје срца учитеља, учитељица, ђака и родитеља. Учење из таквих оригиналних приручника треба да подигне ниво читалачке, научне и математичке писмености наших десетогодишњака и да допринесе укупном квалитету образовног процеса, као и још бољем рангирању наших ђака на међународним студијама.

Д. Јелисавчић

